

'שלל 1' – מארב בין איי הדודקנז הראשון במבצעי 'שלל' – סיכול רכש ערבי במלחמת העצמאות

מאת יהודה בן-צור

המידע על 'לינו' - ספינה איטלקית שאמורה היתה להוביל 8,000 רובים לנמל בירות - ששוגר ארצה ב-28 במרץ 1948 ע"י אהוד אבריל, "תפשה" את הגדוד הרביעי של הפלמ"ח בעיתוי גרוע ביותר. הגדוד היה מורכב משתי פלוגות, ז' ו'י'. פל' י' המוכרת בשם פלי"ם מנתה כבר כ-370 איש, מהם כ-70 הועסקו ב'מוסד לעלייה ב'. בתחילת מרץ 1948 בשלה החלטת ב-ג בדבר ניתוק הפלי"ם ממסגרת הפלמ"ח והקמת 'השרות הימי' (לימים חיל הים), שנקבעה ל-17 במרץ 1948¹. ממש באותה עת הוחלט בדחיפות ועדיפות עליונה להקים את 'כוח נחשון', שיועד להסיר את המצור מעל ירושלים והגדוד הרביעי - העתודה היחידה שנותרה למטכ"ל 'ההגנה' - נצטוו להצטרף אליו. המג"ד, יוסף טבנקין, החליט לצרף לגדוד כ-200 מימאי הפלי"ם, ס"ג של שתי פלוגות חי"ר, שעד מהרה נודע בשם 'גדוד הפורצים' בחטיבת הראל.

דרום אפריקה י. ש. 29

כתוצאה מכך השתבשה כליל הקמת 'השרות הימי', שהיה, בהגדרה, אמור לטפל בהשתלטות על 'לינו'. המג"ד, שהיה טרוד בהתארגנות לקראת העלייה להרי ירושלים, הורה לסאמק, מ"פ הפלי"ם, להיערך למבצע על בסיס המידע הדל שנתקבל (פרטים, ראה בהקדמה). לבצוע המשימה נרכשה בסוף מרץ 1948 ספינת הדייג 'דרום אפריקה', שמטה הפלמ"ח התכוון ממילא לחכור אותה ועמד: "בפני חתימת הסכמים עם ספינות הדייג... על מנת לאפשר לאנשינו הכשרה

נוספת ולנצל את הספינות לצרכי הפעולה"²...". הכנת הספינה ליעודה "הקרבי" ואיושה ע"י צוות פלי"ם בראשותו של רב חובל ג'וקי אפשטיין, החלה בתנאי מחתרת בנמל חיפה "מתחת לאף" של הצבא הבריטי, שהתרכז בעיר וסביבותיה לקראת פינויו. הצי הבריטי - The Palestine Patrol - המשיך לקיים את הסגר הימי לאורך רצועת החוף עד ליומו האחרון של המנדט, ב-14 במאי 1948. להשלמת הפינוי ואבטחתו, החזיקו הכוחות הבריטיים - הצבא הצי - 'מובלעת'-enclave באזור חיפה גם לאחר הכרזת העצמאות, עד ה-30 ביוני 1948.

ב-31.3 נשלח מברק מיחידת הרכש בארץ לשאול מאירוב-אביגור, מרכז הרכש באירופה ולמוניה מרדור, הממונה על הרכש באיטליה: "מאשר קבלת מברק 'אתי' [כינויו של אבריל] בעניין 'הספרייה' [כינוי להפלגת ספינה] הערבית. מטפלים בהכנת קבלת פנים עבורה [מארב ע"י 'דרום-אפריקה']". בקש מפרדי [טייס, פעיל רכש אווירי] לנסות לעקוב אחריה [הכוונה לסיוור אויר ע"י מטוסים שנרכשו וחנו באותה עת באיטליה, בהמתנה לסיום המנדט הבריטי] ולהודיענו סמני זהותה"³.

ב-2 באפריל הפליגה 'דרום אפריקה' מנמל חיפה לעבר החוף המזרחי של האי כרתים במגמה להציב מארב ל'לינו'. לאחר יציאתה מהנמל, היא סתה לעבר בסיס הפלי"ם בקבוץ 'שדות-ים' (קיסריה) ונטלה עמה כ-25 לוחמים ואלחוטאים שצוידו ב-2 מקלעים, סטנים וחמר-נפץ, בפקודו של סאמק וסגנו דוד מימון. יום קודם לכן השתתפו כמה מהם במסדר שערך הגד' ה-4 לקראת עלייתו להרי ירושלים ונוכחו לראות, שלרבים מחבריהם לא היה רובה אישי ועם

¹ על מעורבות ב-ג בהקמת 'השרות הימי'- חיל הים, ראה: 'הזקן והים' מאת יהודה בן-צור.

² קטע מדו"ח של יגאל אלון לב-ג מה-8.2.48, הנכלל ב'יומן המלחמה', עמ' 221.

³ 'מחברות שאול', 24/54/1 עמ' 20, א"צ.

תחושה קשה זו הם יצאו להצבת המארב ל'לינו'. ממש באותו יום, 1 באפריל 1948, הגיעה למעגן ת"א ספינת הרכש הראשונה, 'נורה', אך איש מהנוכחים במסדר לא ידע עדיין על כך.

תכנית המארב היתה להתמקם במעבר בין האיים רודוס וסקרפנטוס, בהנחה ותקווה ש'לינו' אכן תפליג בנתיב זה ולנסות להשתלט עליה ב"דרכי-נועם", אם אפשר, ואם לא, בכוח. באשר לשלל, נקבע שחלק קטן יועבר ל'סליקים' בסד"ג והיתרה תוסתר באחד האיים היווניים השוממים ולבסוף, להטביע את הספינה. נראה שבשלב זה לא נדון גורל הצוות האיטלקי. עפ"י החוק הבינ"ל, פעילות כזו מוגדרת כ'פיראטיות בלב-ים', שניתן להבינה ואולי גם להצדיקה על רקע המצוקה הביטחונית באותם ימי 'משבר מרץ' 1948, כשהישוב היהודי נלחם על קיומו ואשר שאול אביגור היה מודע לה באופן ישיר !!!

כעבור שלושה ימים, ב-5 באפריל, נצטוותה 'דרום-אפריקה' לחזור ארצה, משום שבינתיים 'לינו' נתגלתה במעגן איטלקי בקרבת נמל בארי והמשך "הטיפול" בה עבר לשלוחת 'המוסד לעליה ב' באיטליה. בדרכה חזרה נתקבל בסד"ג מברק המודיע, שהספינה על צוותה הועברו ל"שרות הימי'. חמשת ימי ההפלגה הוו אם כן מעין אימון מסכם בהפעלת כלי-שייט "קרבי" – 'הנדוניה' שהפלי"ם הביא עמו ל"שרות הימי'.

תם מבצע 'שלל-1' ולא נשלם. בליל ה-10 באפריל הסתיים מבצע 'שלל-2' – טיבוע הספינה 'לינו' בנמל בארי באיטליה ע"י חולית-פלי"ם.

'דרום אפריקה', שצורפה ל"שרות הימי', נשלחה סמוך להכרזת העצמאות בפקודו של משה רבינוביץ, ימאי הפלי"ם, למשימת 'רכש' – הבאת תותח 20 מ"מ ושני מקלעי 13 מ"מ מנאפולי. הקצאת כלי שייט להבאת כמות כזו קטנה של "תותחים" מלמדת על מצב החימוש שהיה בארץ לקראת פלישת צבאות ערב. בדרכה לנאפולי נכנסה הספינה לנמל מסינה להצטיידות ושם חגגו אנשי הצוות את הכרזת העצמאות⁴.

⁴ ראיין עם בנימין 'בוב' נתיב, מכונאי צוות הספינה, ב-6.4.94, את"ה.